

me kushte më të vështira të financimit të nevojave për zhvillim të biznesit, veçanërisht nëse ka mospërputhje në kohë mes të ardhurave dhe shpenzimeve. Kjo situatë mund të jetë më e zbutur, nëse Qeveria siguron një pjesë të madhe të huamarrjes në tregun ndërkombëtar ose ka sukses në privatizimin e disa kompanive të rëndësishme shtetërore, nga fakti që degët e bankave të huaja që veprojnë në Shqipëri mund të rrisin kreditimin, në kushtet kur janë çliruar nga disa prej kërkesave rregullative që zbatohen për filialet e bankave, si edhe nga hyrja e bankave të fuqishme evropiane;

- rritjen e presioneve inflacioniste, të cilat mund të ndikohen nga mbizotërimi i këtyre faktorëve: a) rritja e kostos së bizneseve për shkak: të rritjes së kostos së energjisë, të procesit të formalizimit të ekonomisë dhe të rritjes së mbledhjes së taksave, b) vështirësimi i kushteve të financimit të nevojave të biznesit si rezultat i përqendrimit të shpenzimeve të qeverisë (në sektorë të caktuar dhe në kohë), c) stimuli financiar në kërkesën e brendshme që vjen si rezultat i rritjes së pagave në sektorin publik dhe të pensioneve, në shifra më të larta se ajo e rritjes së pritshme ekonomike dhe e rritjes së inflacionit. Ky element rreziku do të zbutet nëse kursi i këmbimit të lekut do të vijonte të vlerësohej gradualisht, për shkak të rritjes së interesit të investitorëve të huaj për Shqipërinë;
- rritjen e sasisë së emetimit dhe uljen e frekuencës së ankandëve të bonove të thesarit, të cilat teorikisht do të rrisnin likuiditetin e këtyre instrumenteve. Gjithashtu, edhe masat në rritjen e maturimit të instrumenteve të borxhit për sistemin bankar, do të ndikojnë në thellimin e tregut të brendshëm të parasë dhe në tregun e bonove të thesarit. Veçanërisht për thellimin e tregut të instrumenteve me maturim më të lartë se një vit dhe për t'i bërë këto instrumente më tërheqëse për bankat, duhet të ekzistojë mundësia për përdorimin e tyre si kolateral në Bankën e Shqipërisë, në rast përballjeje me një goditje të likuiditetit dhe rritjen e tregtueshmërisë së këtyre instrumenteve në tregun sekondar. Për sa i përket emetimit të instrumenteve të borxhit të qeverisë në valutë të huaj, krijimi i këtij instrumenti të ri ka përparësinë e zgjerimit të bazës së huadhënësve, si edhe përmirësimin e kostos së borxhit në afat të shkurtër. Megjithatë, duke patur parasysh situatën e paqartë të tregjeve ndërkombëtare dhe rëqimimin e vazhdueshëm të rrezikut, nuk mund të konkludohet mbi përfitimet në koston e borxhit në afat të mesëm. Duke qenë se vlera e borxhit të qeverisë në valutë, zë një peshë mjaft të vogël në huamarrjen e qeverisë, edhe rreziku i kursit të këmbimit për këtë instrument është i papërfillshëm.

4. ANALIZA E TREGUESVE TË SHËNDETIT TË SISTEMIT FINANCIAR

4.1 ZHVILLIME TË PËRGJITHSHME

Gjatë vitit 2007 dhe tremujorit të parë të vitit 2008, ka vijuar zgjerimi i aktiveve të sektorit bankar dhe rezultati financiar pozitiv. Ndër elementet e aktiveve, kredia vazhdon të rritet më shpejt se elementet e tjera. Në fund të

marsit 2008, pesha e kredisë ndaj totalit të aktiveve është rritur me 10 për qind, në krahasim me fundin e vitit 2006. Kredia në valutë ka vazhduar të zërë peshën më të madhe ndaj totalit të kredisë duke u rritur me shpejtësi, por aftësia e sektorit për të mbledhur depozita në valutë është rritur më ngadalë. Nëse kjo prirje vazhdon edhe në të ardhmen, kërkesa e lartë për burime në valutë të huaja mund të çojë ose në një rritje të huamarrjes nga grupet bankare të huaja, në një zvogëlim të marzhit të interesave për aktivitetin në valutë nga ana e bankave dhe rritjen e preferencës për të mbledhur valutë që ka një normë të ulët interesi; ose në një përkeqësim të përputhjes së maturimit midis aktiveve dhe detyrimeve në valutë. Në të dyja rastet, duke rritur përkatësisht rrezikun e likuiditetit dhe rrezikun e normës së interesit për sistemin bankar.

Sektori bankar ka mbështetur me kredi sektorët më produktivë të ekonomisë. Kredia me probleme paraqitet ende në nivele të ulëta, por ky raport mund të përkeqësohet më vonë, duke qenë se kredia është rritur me ritme mjaft të shpejta në vitet e fundit dhe shkalla e rritur e përdorimit të kredisë, mund të tregojë rritjen e rasteve të ristrukturimit të saj. Si rezultat i rritjes së kredisë, konstatohet një rënie në treguesit e likuiditetit, e shprehur në formën e raportit të aktiveve likuide ndaj totalit të aktiveve. Megjithatë, ky raport mbetet ende në nivele të kënaqshme. Leva financiare e sektorit bankar është ulur, dhe kostoja e huamarrjes për sektorin bankar mbetet relativisht e ulët. Rezultati financiar paraqitet pozitiv dhe paraqet një burim të qëndrueshëm të rritjes së kapitalit dhe të zgjerimit të veprimtarisë. Sektori bankar paraqet një varësi të theksuar ndaj të ardhurave nga interesi, për shkak të përqendrimit të investimeve të sektorit bankar në letra me vlerë e kredi, dhe për shkak të konkurrencës së pamjaftueshme. Kjo varësi pritet të vazhdojë edhe në të ardhmen, e parashikueshme. Varësia ndaj të ardhurave nga interesi e bën sektorin bankar të ndjeshëm ndaj faktorëve që mund të shkaktojnë një ngadalësim të rritjes së kredisë ose të mbledhjes së depozitave, ndaj nevojitet zgjerimi i burimit të gjenerimit të të ardhurave.

Kthimi nga aktivet rezulton në nivele të qëndrueshme, po ashtu edhe kthimi mbi kapitalin. Niveli i treguesit të mjaftueshmërisë së kapitalit, rezultoi i mjaftueshëm për të mbuluar rreziqet nga ushtrimi i aktivitetit. Megjithatë, vihet re një tendencë rënëse e raportit të mjaftueshmërisë së kapitalit gjatë vitit, si rezultat i zhvendosjes së portofolit të aktiveve, drejt investimeve me rrezik më të lartë dhe përkeqësimit të portofolit të kredisë. Analiza e rrezikut tregon se niveli i rrezikut në përgjithësi për sektorin bankar është rritur, ndonëse ai mbetet ende në nivele të pranueshme. Përveç rritjes së ekspozimit ndaj rrezikut të kredisë dhe të kursit të këmbimit, prirja rënëse e treguesit të likuiditetit si edhe mundësia e shfrytëzimit të financimit në valutë nga grupet bankare të huaja, rrisin ndjeshmërinë ndaj rreziqeve që prekin tregjet e huaja financiare.

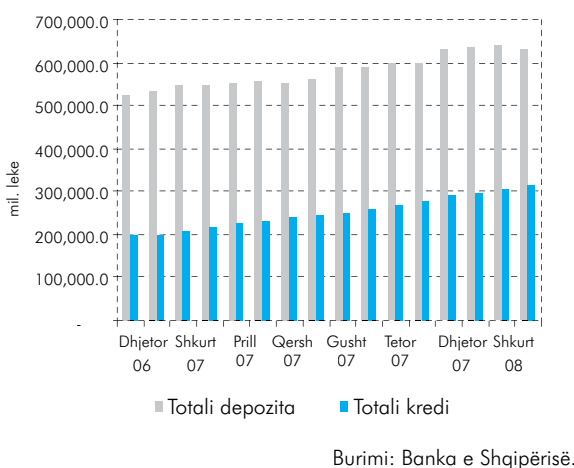
Gjatë vitit 2007 dhe tremujorit të parë të vitit 2008, totali i aktiveve të sektorit bankar është zgjeruar me 23 për qind. Aktivet me rrezik, pas një rënieje në tremujorin e fundit të vitit 2007, kanë rifilluar prirjen e tyre rritëse, duke arritur në fund të muajit mars 2008 në nivelin 37.2 për qind të totalit të aktiveve, krahasuar me 34.6 për qind në fund të vitit 2006. Ndër aktivet me rrezik, rritjen kryesore e ka shënuar kredia, e cila është rritur në total me 58 për qind. Kredia në valutë, është rritur me 61 për qind, duke zënë 73.1 për

qind të totalit të portofolit të kredisë në fund të marsit 2008. Kontributi kryesor në rritjen e aktivitetit të sistemit në total është sjellë nga gjysma e dytë e vitit, ndërkohë që zhvillimet në portofolin e kredisë kanë qenë më uniforme gjatë gjithë periudhës.

Veprimtaria e kredisë është financuar me burime të brendshme të sektorit bankar, ku depozitat përbëjnë pjesën kryesore. Për këtë arsye, prirja rënëse e raportit të depozitave ndaj kredive është thelluar duke zbritur në nivelin 202 për qind, në fund të muajit mars 2008 (grafik 14). Rënia e këtij raporti tregon se aftësia e sistemit për të dhënë kredi, ka qenë më e madhe se aftësia e tij për të mbledhur depozita. Duke pranuar se burimet, domethënë depozitat në valutë të huaj, janë relativisht më të kufizuara se burimet në lekë, është me interes monitorimi i rritjes së depozitave në valutë dhe krahasimi i saj me prirjen ekzistuese dhe të pritshme të rritjes së kredisë në valutë. Siç tregohet edhe në grafiket 15 dhe 16, pothuaj gjatë gjithë vitit 2007 kredia në valutë është rritur më shpejt se depozitat në valutë. *Kjo sinjalizon se në të ardhmen, burimet e kufizuara në valutë të huaj mund të çojnë në një zhvillim të financimit nga grupi bankar i huaj, në një zvogëlim të marzhit të interesave për aktivitetin në valutë dhe rritjen e preferencës për të mbledhur valutë që ka një normë të ulët interesi, ose një përkeqësim të përputhjes së maturimit midis aktiveve dhe detyrimeve në valutë; në të gjitha rastet duke rritur përkatësisht rrezikun e likuiditetit dhe rrezikun e normës së interesit për sektorin bankar. Më hollësisht, ekspozimin e sistemit bankar ndaj këtyre rreziqeve do ta shtjellojmë në pjesën 5 të këtij raporti, gjatë trajtimit të analizës stress-test.*

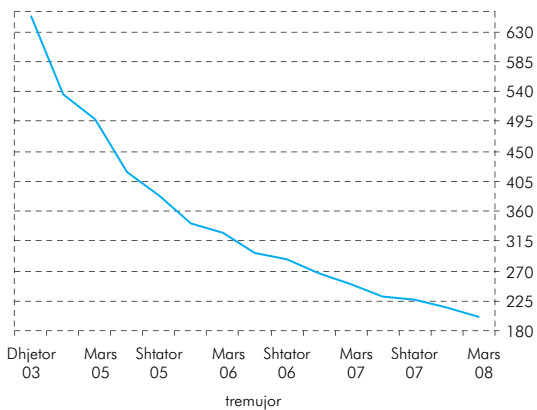
Grupet⁷ e bankave sipas vëllimit të veprimtarisë, shfaqin karakteristika të ndryshme. Për grupet e bankave G1 dhe G2, pesha e kredisë ndaj totalit të aktivitetit ka qenë më e lartë gjatë gjysmës së parë të vitit 2007 dhe tremujorit të parë të vitit 2008. Ndërkohë që për G3, rritja ka qenë pothuaj lineare gjatë tërë vitit 2007 dhe është ulur në tremujorin e parë të vitit 2008. Rënia e peshës së kredive për të dyja grupet e para, i është përgjigjur efekteve sezonale dhe goditjeve të ekonomisë reale që ndodhën gjatë gjysmës së dytë të vitit 2007.

Grafik 13. Ecuria e depozitave dhe kredive për sistemin bankar.

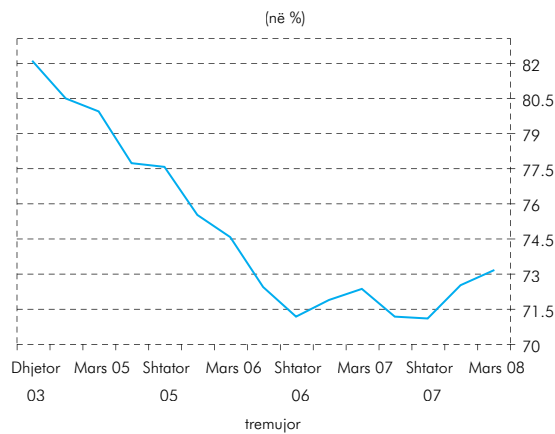
E njëjta prirje vihet re në raportin të depozitave ndaj kredive i cili gjatë tërë periudhës, ku ky raport ka ndjekur ecurinë e kredive (grafiket 13 dhe 17). Në tremujorin e parë të vitit 2008 ky raport ka rënë ndjeshëm sidomos për grupin G2, duke treguar një rritje të ritmit kreditues nga ky grup bankash. Për grupin G3, raporti i depozitave ndaj kredive ka rënë në mënyrë konstante gjatë gjithë vitit. Megjithatë, në tremujorin e parë të vitit 2008 vihet re një rritje e këtij raporti, për shkak të uljes së ritmit të kreditimit. Rritja e kredive gjatë gjysmës së parë të vitit 2007 ka qenë më e lartë se rritja e kapitalit për grupet G2 dhe G3. Veçanërisht për grupin G2, ky raport në fund të periudhës është gjendur në vlerat e tij më të larta, që prej 3 vitesh.

Grafik 14. Depozitat e klientëve ndaj totalit të kredive për sistemin bankar.

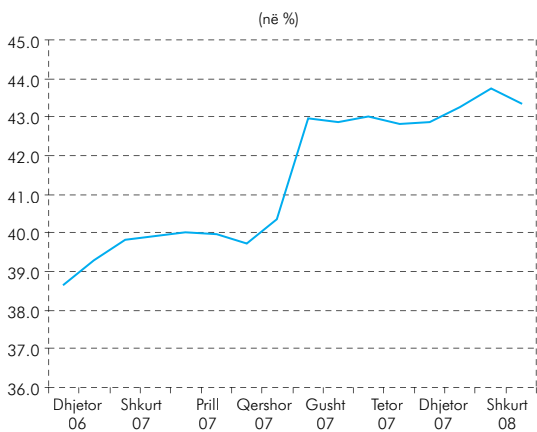
Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 15. Kredia në valutë ndaj totalit të kredive për sistemin bankar.

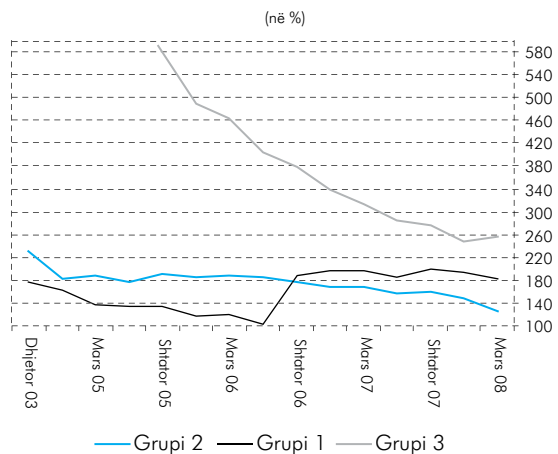
Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 16. Depozitat në valutë ndaj totalit të depozitave për sistemin bankar.

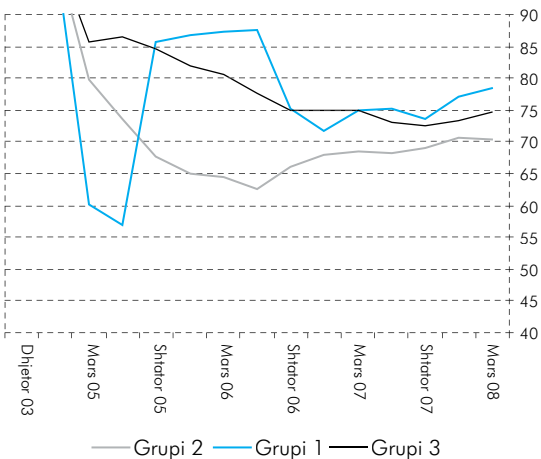
Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 17. Totali i depozitave ndaj totalit të kredisë për grup-bankat sipas madhësisë së aktivitetit.

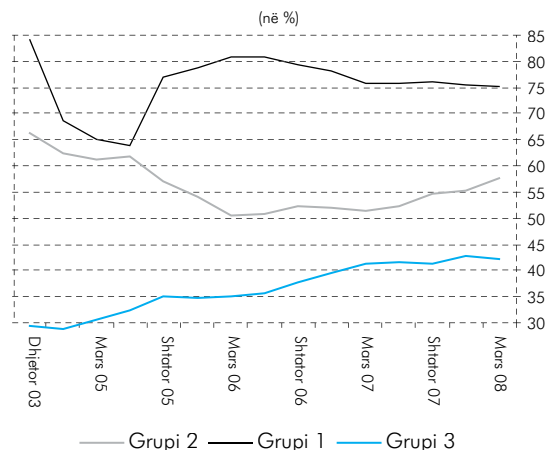
Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 18. Kredia në valutë ndaj totalit të kredisë për grup-bankat sipas madhësisë së aktivitetit.

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 19. Detyrimet në valutë ndaj totalit të detyrimeve për grup-bankat sipas madhësisë së aktivitetit.

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Kredia në valutë si përqindje e totalit të kredisë është rritur më shumë për bankat e grupeve G1 dhe G2. Ndërkohë që, për grupin G3 ky raport reflekton lëvizjen e kursit të këmbimit gjatë tremujorit të dytë (grafik 18). Nga ana tjetër, raporti i detyrimeve në valutë ndaj detyrimeve gjithsej, pavarësisht se në nivele të larta, është në rënie për grupin G1. Për dy grupet e tjera, ky raport është rritur gjatë gjithë periudhës duke treguar se deri tani, aftësia e sistemit bankar për të mbledhur depozita në valutë, për të financuar kredidhënien në valutë është e tillë, që realizon një mbrojtje të mjaftueshme nga rreziku direkt i kursit të këmbimit (grafik 19).

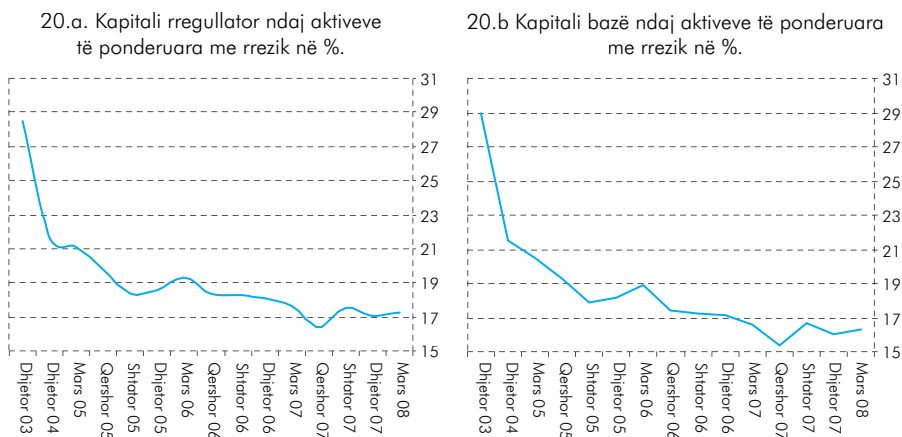
4.2 TREGUESIT E KAPITALIT

Treguesi i mjaftueshmërisë së kapitalit, i shprehur si raport i kapitalit rregullator me aktivet e ponderuara, me koeficientët e rrezikut për sistemin bankar (grafik 20.a dhe grafik 20.b), kanë patur një prirje rënëse gjatë gjithë vitit dhe veçanërisht, gjatë gjysmës së parë të tij, ndonëse leva financiare, e shprehur si raport i kapitalit aksioner ndaj totalit të aktivitetit, ka mbetur në të njëjtat nivele gjatë së njëjtës periudhë. Një gjë e tillë, shpjegohet me rritjen më të shpejtë të aktiveve të ponderuara me koeficientët e rrezikut në krahasim me rritjen e kapitalit rregullator, si edhe me rritjen e provigjoneve për shkak të përkeqësimit të portofolit të kredisë. Gjatë tremujorit të tretë të vitit 2007, raporti është përmirësuar duke reflektuar shtimin e kapitalit rregullator. Por, në vijim, ecuria e kapitalit rregullator nuk i është përgjigjur prirjes rritëse të kredive me probleme në portofolin e bankave. Megjithatë, në fund të vitit 2007, treguesi i mjaftueshmërisë së kapitalit ishte në nivelin 17.1 për qind, duke mbetur kënaqshëm mbi nivelin minimal të kërkuar të treguesit, prej 12 për qind.

Për grupet e bankave sipas madhësisë së aktivitetit, rënia e këtij treguesi gjatë vitit 2007 është më e theksuar në bankat e grupit G1 (grafik 21.a dhe grafik 21.b), me rreth 27 pikë përqindje – në nivelin 45.1 për qind. Rënia e këtij treguesi në këtë grup, vjen si pasojë e rritjes së peshës së aktiveve me rrezik dhe tregon për përpjekjet e këtyre bankave, për të përmirësuar eficiencën e veprimtarisë. Për grupet e bankave G2 dhe G3, rënia e treguesit të mjaftueshmërisë së kapitalit gjatë vitit 2007 ka qenë e ulët, përkatësisht me 0.3 dhe 0.5 pikë përqindje, në nivelet 15.8 dhe 15.5 për qind.

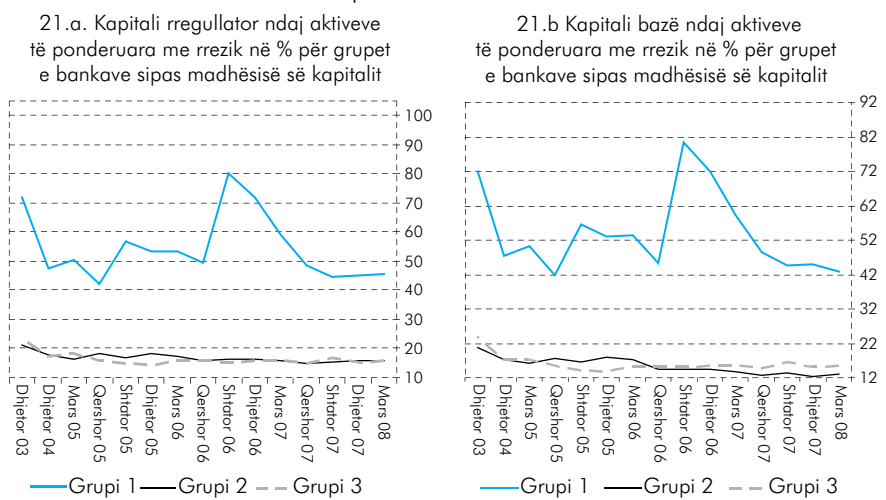
Gjatë vitit 2007 dhe gjatë tremujorit të parë të vitit 2008, u vu re një rënie graduale e përdorimit të levës financiare për sistemin bankar sidomos në gjysmën e dytë të vitit, siç tregohet edhe në grafikun 22.a. Ulja e levës financiare ndërkohë që raportet e mjaftueshmërisë së kapitalit kanë patur përgjithësisht prirje rënëse, sugjeron që aktivet e sektorit bankar janë rritur më pak se kapitali aksioner dhe njëkohësisht, janë zhvendosur drejt aktiveve më me rrezik. Raporti i kapitalit aksioner me totalin e aktiveve, në grafikun 22.b për sistemin bankar gjithashtu, është rritur përgjatë gjithë periudhës.

Grafik 20. Normat e mjaftueshmërisë së kapitalit për sistemin bankar.

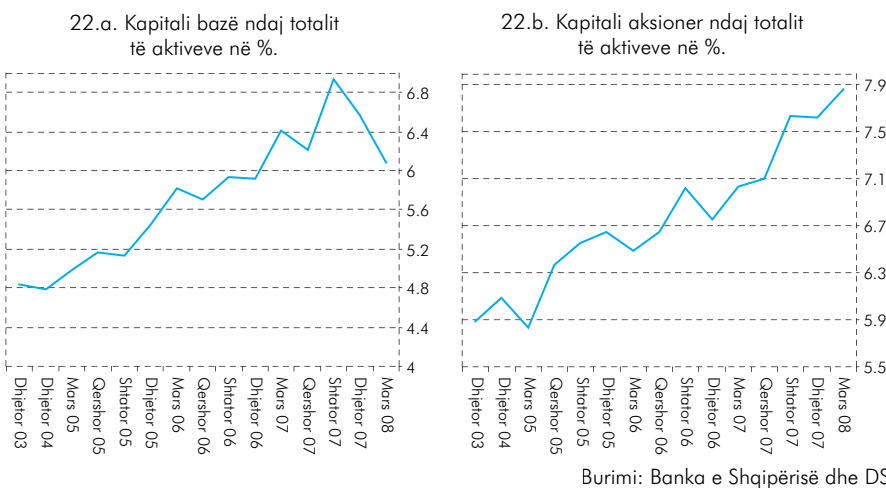
Burimi: Banka e Shqipërisë dhe DSF.

Grafik 21. Normat e mjaftueshmërisë së kapitalit për grupet e bankave sipas madhësisë së aktivitetit.

Burimi: Banka e Shqipërisë dhe DSF.

Grafik 22. Raporti i levës financiare për grupet e bankave sipas madhësisë së aktivitetit.

Burimi: Banka e Shqipërisë dhe DSF.

Kapaciteti i sektorit bankar për të përballuar me kapital humbjet e mundshme nga huatë me probleme, i shprehur nëpërmjet raportit të kredive me probleme neto ndaj treguesve të kapitalit (shih tabelën 6 më poshtë), ka vazhduar prirjen e tij rënëse (grafiqet 23.a dhe 23.b). Ritmi i rritjes së këtij raporti, është përshpejtuar në tremujorin e fundit të vitit 2007 dhe në tremujorin e parë të vitit 2008.

Tabelë 6. Raporti i kredisë me probleme neto ndaj treguesve të kapitalit.

Treguesit (në %)	2008				2007		2006
	mars	dhjetor	shtator	qershor	mars	dhjetor	
Kredi me probleme neto / kapitali bazë	13.7	12.0	9.0	8.5	7.8	7.2	
Kredi me probleme neto / kapitali rregullator	13.0	11.2	8.5	7.9	7.4	6.8	
Kredi me probleme neto / kapitali aksioner	10.6	9.1	8.2	7.4	7.1	6.3	

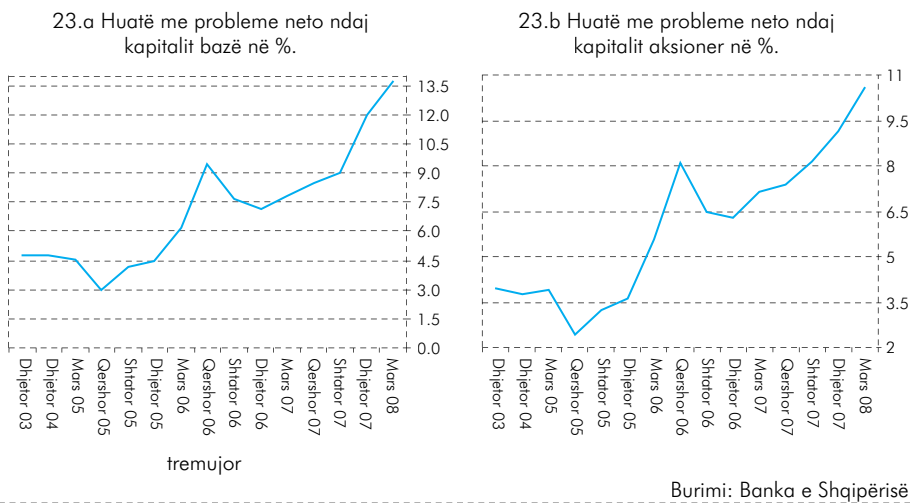
Burimi: Banka e Shqipërisë.

Vihet re se prirja e përkeqësimit të portofolit të kredisë në raport me treguesit e kapitalit është më e theksuar për bankat e grupeve G2 dhe G3 (grafiqet 24.a dhe 24.b). Ndërkohë që për grupin G1, aftësia e kapitalit për të përballuar humbjet nga huatë me probleme, paraqitet relativisht më e lartë dhe më e qëndrueshme.

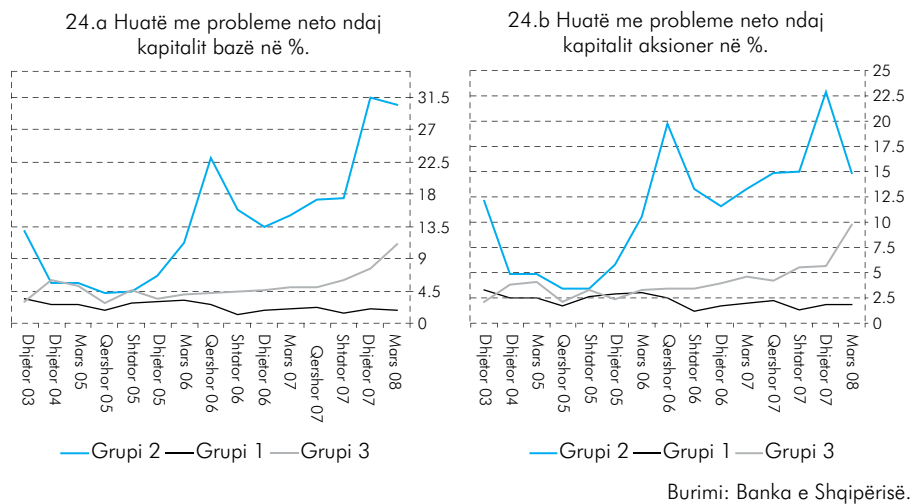
Eficienca e sistemit bankar në përdorimin e kapitalit ka qëndruar pothuaj në të njëjtat nivele përgjatë gjithë vitit 2007 (grafik 25). Ky tregues është më i lartë së mesatarja evropiane. Rritja e huave me probleme dhe rritja e provigjionimeve përkatëse, mund të kenë ndikuar në uljen e fitimit për njësi të kapitalit. Rritja e normës së interesit bazë nga Banka e Shqipërisë dhe bankat qendrore të huaja, ka ndikuar në *spread*-in midis interesave të paguar në anën e pasiveve dhe atyre të fituar në anën e aktiveve, nga sistemi bankar (grafiqet 26, 27 dhe 28). Që prej fillimit të vitit 2007, vihet re prirja rënëse për grupin G3, ndërkohë që raporti është më i paqëndrueshëm për grupin G2 (grafik 29). Vërehet gjithashtu, një rënie e lartë e këtij treguesi për grupin G2, në tremujorin e parë të vitit 2008. Ndërkohë që, leva financiare për këtë grup gjatë të njëjtës periudhë, është rritur. Nga ana tjetër, rënia e treguesit të kthimit mbi kapitalin (ROE) mund të reflektojë edhe rritjen e provigjionimeve nga ky grup bankash, duke patur parasysh përkeqësimin e cilësisë së portofolit të kredisë.

Ekspozimi i sistemit bankar ndaj rrezikut të kursit të këmbimit, siç tregohet nga raporti i pozicionit të hapur në valutë ndaj kapitalit bazë dhe kapitalit aksioner (grafik 30), ka pësuar një rritje në fund të tremujorit të parë të vitit 2008, në krahasim me vlerat historike që prej 4 vitesh. Për grup bankash sipas madhësisë, vihet re se megjithë luhatjet e mëdha gjatë periudhës, raporti i pozicionit të hapur neto ndaj kapitalit, mbetet brenda normave të lejuara për të gjitha grupet (grafiqet 31.a dhe 31.b). Rënia e menjëhershme e pozicioneve të hapura në muajin dhjetor pavarësisht vlerave të larta gjatë tremujorit, mund të reflektojë sjelljen sezonale të kursit të këmbimit dhe pozicionimin përkatës nga ana e bankave.

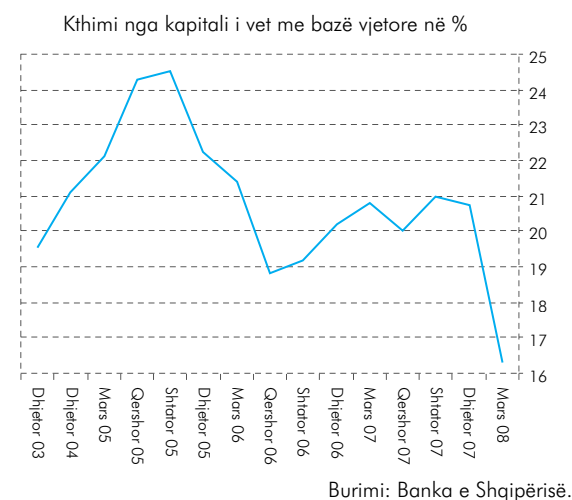
Grafik 23. Raporti i huave me probleme ndaj kapitalit për sistemin bankar.

Grafik 24. Huatë me probleme neto ndaj kapitalit për grupet e bankave sipas madhësisë së aktivitetit.

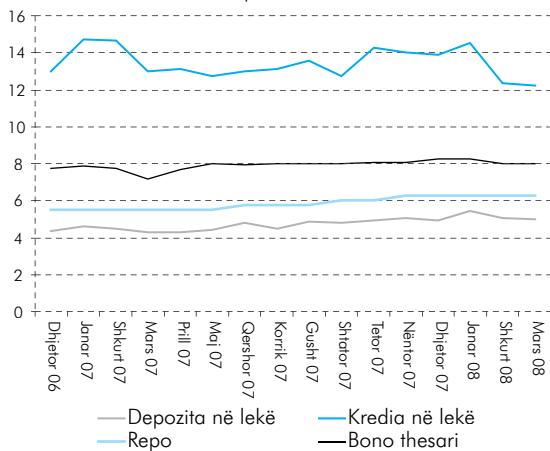

Grafik 25. Kthimi nga kapitali për sistemin bankar.

Grafik 26. Normat e interesit për instrumentet në lekë.

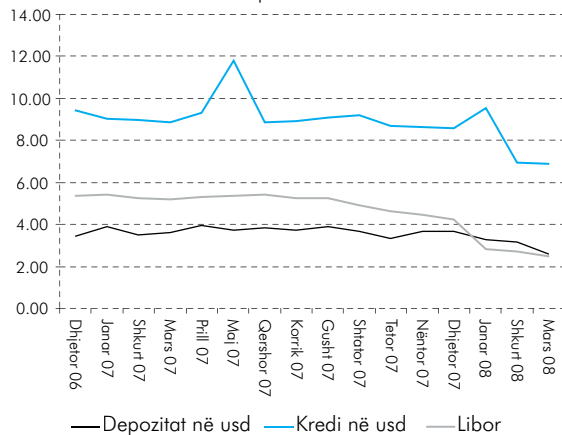
Normat e interesit për aktivitetin në lekë në %

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 27. Normat e interesit për instrumentet në usd.

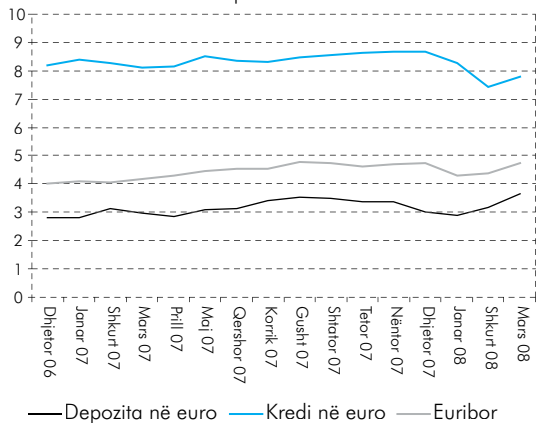
Normat e interesit për aktivitetin në usd në %

Burimi: Banka e Shqipërisë.

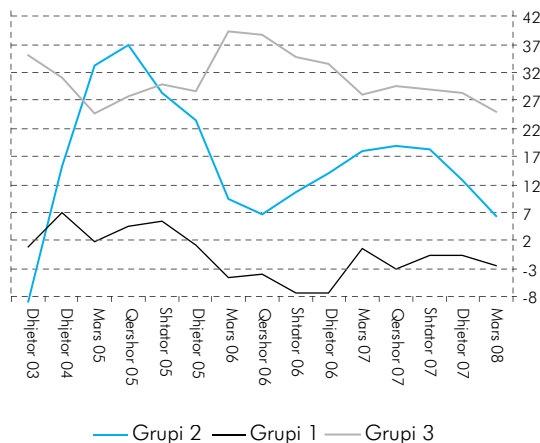
Grafik 28. Normat e interesit për instrumentet në euro.

Normat e interesit për aktivitetin në euro në %

Burimi: Banka e Shqipërisë.

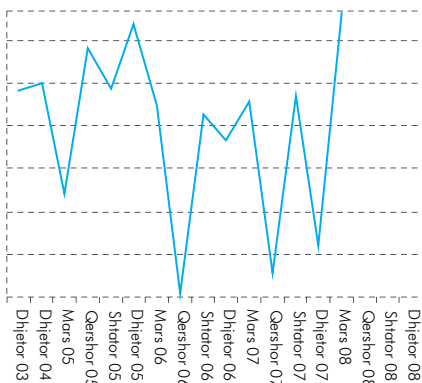
Grafik 29. Kthimi nga kapitali për grupet e bankave sipas madhësisë së aktivitetit në %.

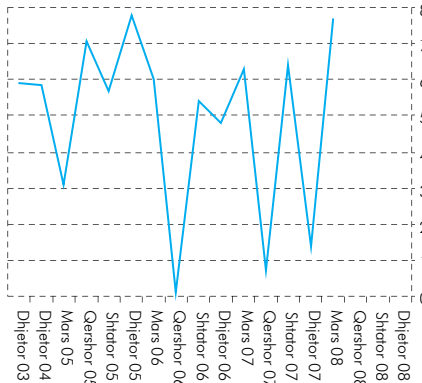
Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 30. Ekspozimi ndaj riskut të kursit të këmbimit për sistemin bankar.

30.a Pozicioni i hapur neto në valutë ndaj kapitalit bazë në %.

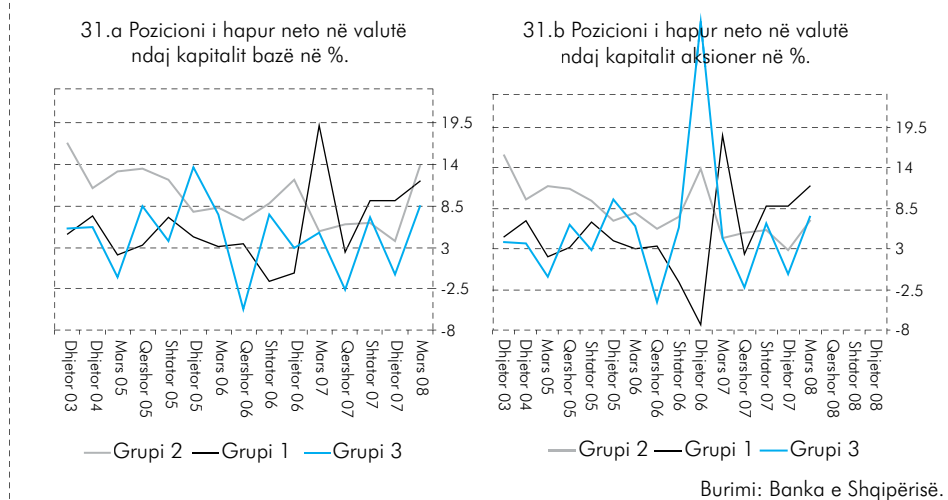

30.b Pozicioni i hapur neto në valutë ndaj kapitalit aksioner në %.

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 31. Ekspozimi ndaj rrezikut të kursit të këmbimit për grupet e bankave sipas madhësisë së aktivitetit.

4.3 CILËSIA E AKTIVEVE

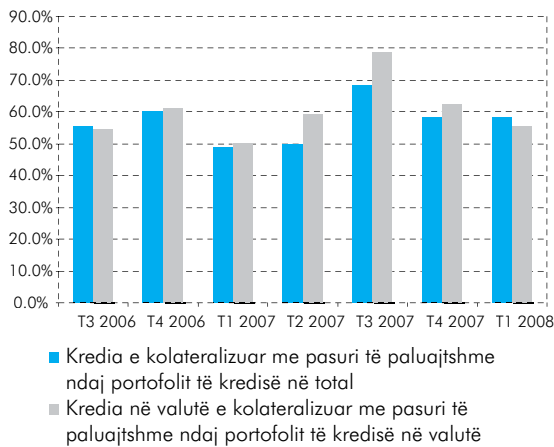
Në bilancet e bankave, konstatohet rritja e shpejtë e aktiveve me rrezik. Kështu, portofoli i kredisë është rritur si rezultat i pakësimit të qëndrueshëm të investimeve të sektorit bankar, në letrat me vlerë të qeverisë dhe në depozitat me Bankën e Shqipërisë. Në fund të vitit 2007, portofoli i kredisë zinte 39.1 për qind të aktiveve të sektorit bankar, kundrejt 31.5 për qind që ishte në fund të vitit 2006. Për të njëjtën periudhë, vlera e aktiveve (investimeve) me rrezik të ulët (ose pa rrezik) zbriti me 11.1 pikë përqindje, në nivelin 39.5 për qind. Në fund të muajit mars 2008, pesha e portofolit të kredisë në totalin e aktiveve të sektorit bankar, u ngjiti në nivelin 40.4 për qind, ndërsa vlera e aktiveve me rrezik të ulët zbriti më tej, në nivelin 38.2 për qind.

Raporti i kredive me probleme ndaj totalit të portofolit të kredive është rritur përgjatë gjithë periudhës, duke konfirmuar përkeqësimin e cilësisë së portofolit të kredive të sektorit bankar dhe duke treguar për një rritje të ekspozimit nga rreziku i kreditit. Në kushtet e zgjerimit ende të shpejtë të kredisë, raporti i kredive me probleme mund të përkeqësohet më tej, për shkak të vonësës në kohë të shfaqjes së problemeve, në kreditë e akorduara (grafiqet 37 dhe 38).

Duke patur parasysh analizën në pjesën e tretë të këtij raporti, me interes është aftësia e sektorit bankar për t'u mbrojtur nga rreziku i kreditit në procesin e kredidhënies. Ekzistenca e kolateralit në një vlerë të mjaftueshme, siguron rekuperimin e plotë ose të pjesshëm të kredisë, në rastin ekstrem të paftësisë së plotë paguese të kredimarrësit, për pjesën e kredisë së mbetur. Sipas të dhënave paraprake dhe të përafërta, vlera e atyre kredive për të cilat ekziston kolaterali, rezulton rreth 58 për qind e vlerës së përgjithshme të portofolit të kredisë, në fund të muajit mars 2008 (grafik 32). Kjo vlerë është e konsiderueshme, në kushtet kur në llojin e kolateralit të përdorur në llogaritje

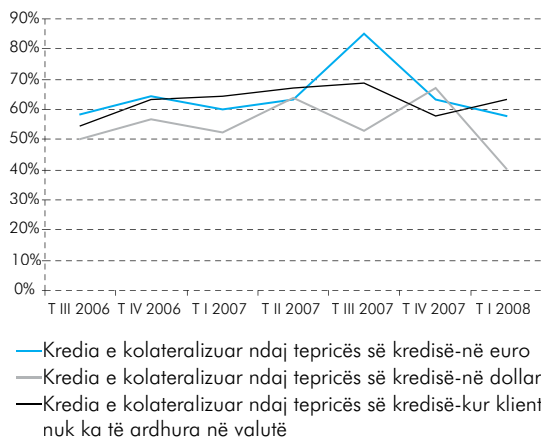
Grafik 32. Mbulimi i kredisë me kolateral.

Kredia e kolateralizuar me pasuri të paluajtshme ndaj portofolit të kredisë (në total dhe në valutë) në %

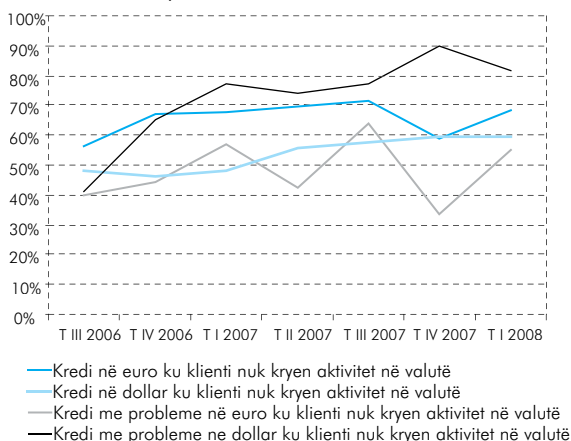
Burimi: Banka e Shqipërisë

Grafik 33. Kredia e kolateralizuar ndaj portofolit të kredisë në valutat kryesore në %.

Burimi: Banka e Shqipërisë

Grafik 34. Kredia e kolateralizuar ndaj portofolit të kredisë në valutë ku kredimarrësi nuk kryen aktivitet në valutë në %.

Burimi: Banka e Shqipërisë

përfshihet vetëm pasuria e paluajtshme, si një formë kolaterali e preferuar nga bankat për kreditë për shtëpi për individët ose kreditë e investimit/zhvillimit për kompanitë e biznesit. Nëse në këtë raport do të përfshiheshin forma të tjera të kolateralit si edhe vlera e tij, vlera e këtij raporti do të ishte më e madhe. Për pjesën e portofolit të kredisë së dhënë në valutë, ky raport për të njëjtën periudhë ishte 56 për qind.

Gjithashtu (grafik 33) nga ekzaminimi i mbulimit të kredisë me kolateral për valutat kryesore, vihet re një ulje e ndjeshme e këtij treguesi për monedhën amerikane, në tremujorët e fundit. Kjo mund të tregojë një perceptim më të ulët të rrezikut për kredinë në këtë valutë nga sektori bankar, duke qenë se zhvlerësimet e pritura të dollarit do të forconin pozitat e huamarrësve. Megjithatë, vihet re një rritje e këtij treguesi për kredinë në valutë, ku kredimarrësi nuk ka të ardhura në të njëjtën valutë, gjë që mund të tregojë për një rritje të vëmendjes së sistemit bankar nga rreziku i tërthortë i kursit të këmbimit.

Më hollësisht, në grafikun 34 vihet re një rritje e mbulimit me kolateral të kësaj lloji kredie, si në total ashtu dhe për kredinë me probleme, në tremujorët e fundit.

Gjatë vitit 2007 portofoli i kredisë (stoku) u rrit me 93.7 miliardë lekë ose me 34.2 për qind, në krahasim me vitin 2006. Kredia e re, e dhënë gjatë vitit 2007 ishte 246.2 miliardë lekë ose 56.8 për qind më e lartë se në vitin 2006. Përdorimi i kredisë (kredia e shlyer) gjatë vitit 2007 ishte 152.5 miliardë lekë ose rreth 75 për qind më e lartë se në vitin 2006. Raporti midis përdorimit të kredisë (kredisë së shlyer) dhe kredisë së re ka ardhur në rritje, duke shënuar nivelin 69.3 për qind në fund të muajit mars 2008.

Rritja e këtij raporti mund të jetë tregues i rritjes së eficiencës në procesin e dhënies së kredisë, dhe njëkohësisht gjen mbështetje në rritjen e të ardhurave nga interesat, për sektorin bankar. Analiza e shpërndarjes së portofolit të kredisë, si edhe e ecurisë e kohëzgjatjes mesatare⁸ të tij, do të ishte e nevojshme për të mbështetur këtë konkluzion. Kjo, pasi nëse sektori bankar ka rritur përdorimin e

kredisë në kushtet kur ka ndryshuar përbërjen e saj sipas afateve të maturimit dhe ka rritur kohëzgjatjen mesatare, ka më tepër mundësi që ky përdorim i lartë i kredisë të tregojë më tepër një rritje të procesit të ristrukturimit të kredisë (marrë një kredi e re, për të shlyer një kredi ekzistuese).

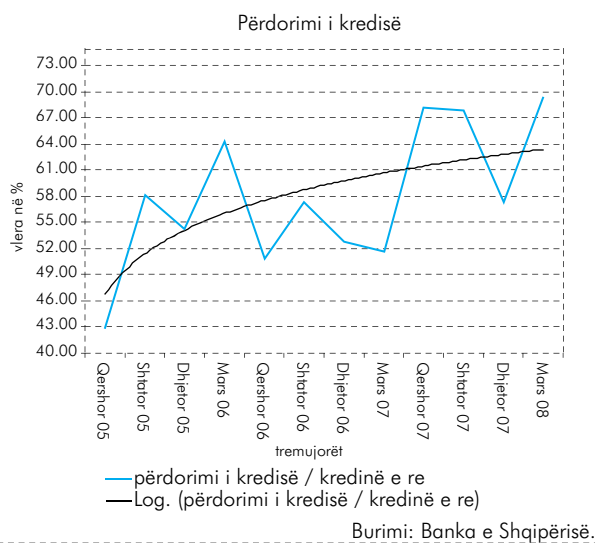
Në vijim paraqitet grafiku i shpërndarjes së portofolit të kredisë sipas afatit të mbetur deri në maturim (grafiku 36). Grafiku tregon që përgjatë tre viteve të fundit, nuk ka patur ndryshime të ndjeshme në shpërndarjen e portofolit të kredisë sipas afateve të maturimit. Gjatë gjithë periudhës, pjesa e portofolit me maturim deri në 1 vit është zgjeruar gradualisht duke u luhatur rreth vlerës 41.5-43.5 për qind. Megjithatë, të dhënat ekzistuese janë të pamjaftueshme për të llogaritur afatin mesatar të maturimit për çdo segment.

Më i rëndësishëm është treguesi i kohëzgjatjes mesatare të portofolit të kredisë, në llogaritjen e të cilit përcaktohet afati mesatar i maturimit brenda çdo segmenti të portofolit të kredisë. Nga grafiku 37 konstatohet që ka një rritje të kohëzgjatjes mesatare të portofolit të kredisë, veçanërisht gjatë vitit 2007. Prej muajit qershor 2007, ky tregues është rritur më shpejt, duke shënuar vlera më të larta për të gjithë periudhën.

Analiza nuk mundëson arritjen e konkluzioneve përfundimtare (për shkak edhe të mungesës së të dhënave më të gjata në kohë), por sidoqoftë, prirja për rritjen e kohëzgjatjes mesatare është evidentuar qartë, veçanërisht në pjesën e dytë të vitit 2007. Ekziston në këtë mënyrë mundësia, që rritja e përdorimit të kredisë veçanërisht në vitin e fundit, të pasqyrojë njëkohësisht edhe rritjen e rasteve të ristrukturimit të kredive (në formën e dhënies së një kredie të re, për të shlyer një kredi ekzistuese). Nëse është ky rasti, atëherë kjo sjellje mund të jetë diktuar nga vështirësitë e kredimarrësve për të shlyer kredinë dhe ajo i paraprin një përkeqësimi të mëtejshëm të cilësisë së portofolit të kredisë.

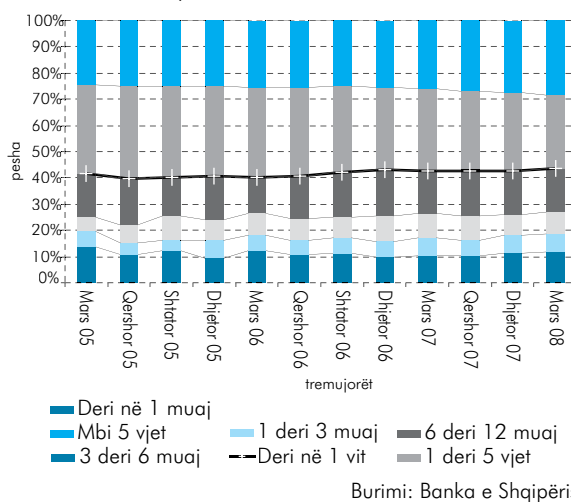
Në tremujorin e katërt të vitit 2007 pesha kryesore e kredive të sistemit rezulton e dhënë për individët (grafik 38 dhe 46), afërsisht 21.4 për qind. Vihet re një prirje rënëse e peshave të sektorëve të industrisë përpunuese dhe tregtisë, gjatë vitit 2007. Ndërkohë

Grafik 35. Përdorimi i kredisë ndaj kredisë së re.

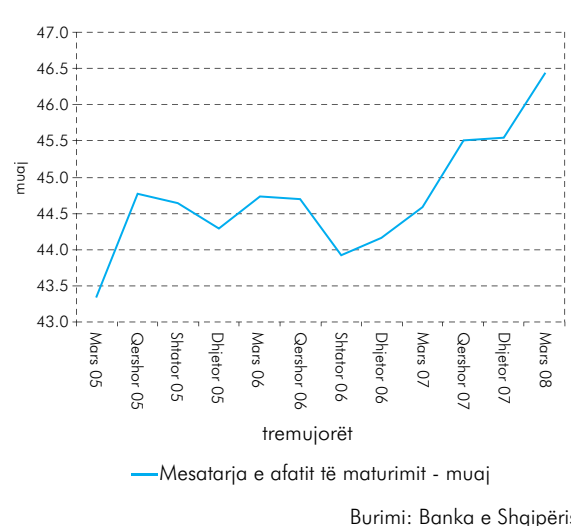
Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 36. Përbërja e portofolit të kredisë sipas afatit të maturimit.

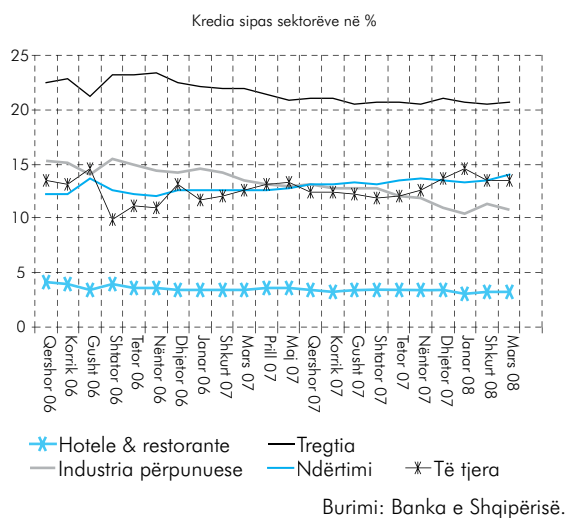
Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 37. Kohëzgjatja mesatare e kredisë.

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 38. Shpërndarja e kredisë sipas sektorëve.

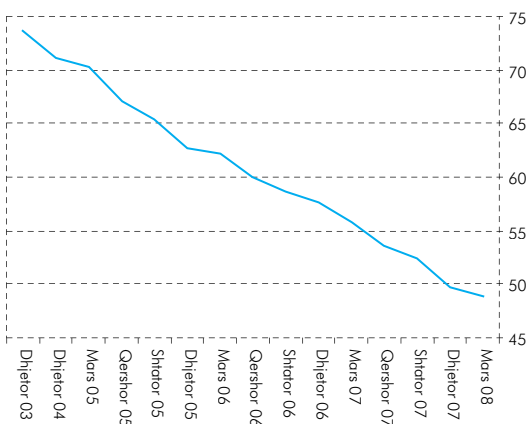
që ajo përfaqëson përqendrimin më të madh të kredisë së sektorit bankar. Përsa përket sektorit të ndërtimit në totalin e kredisë së akorduar, ka mbetur pothuaj e pandryshuar gjithë vitin 2007, rreth nivelit 14 për qind. Konstatohet një rënie e kredisë për sektorin e industrisë përpunuese, ndoshta e lidhur me rritjen e kostove për aktivitetet e industrisë.

Diversifikimi i mëtejshëm i portofolit të kredisë nga sektori bankar do të ulte rrezikun e veprimtarisë, si edhe do të rriste kontributin e tij në zhvillimin ekonomik të vendit. Një drejtim pothuaj plotësisht i pashfrytëzuar në këtë kuadër, mbetet sektori i bujqësisë. Në mënyrë që të rritet kontributi i sektorit bankar në zhvillimin e bujqësisë (duke përmirësuar në të njëjtën kohë edhe karakteristikat e rrezikut të veprimtarisë bankare), është e nevojshme të përshejtohen reformat në drejtim të zgjidhjes së problemeve të pronësisë, krijimit të lehtësive për zgjerimin e sipërfaqeve të punëshme dhe futjen e teknologjisë së përparuar, përmirësimit të infrastrukturës së tregtimit të produkteve bujqësore dhe blegtorale. Këto elemente, të cilat zbusin ndjeshmërinë e sektorit të bujqësisë ndaj goditjeve të ndryshme, duhet të qëndrojnë në themel të nismave për të rritur kontributin e sektorit bankar në zhvillimin e bujqësisë në vend, duke ruajtur parametra të kontrolluar të rrezikut të veprimtarisë.

Përsa përket aktiveve likuide në totalin e aktiveve të sistemit bankar, ka mbetur në nivele të larta megjithë prirjen rënëse të viteve të fundit. Për fundin e tremujorit të parë të vitit 2008 ajo shënoi vlerën 48.9 për qind (grafik 39). Kjo ecuri konfirmohet për të treja grupet e bankave (grafik 40). Megjithatë, për totalin e sistemit vihet re se përputhja e maturitetit midis detyrimeve dhe aktiveve është ruajtur në të njëjtat nivele⁹ (grafik 41). Mbatja e këtij treguesi në nivele të larta është veçanërisht e rëndësishme nga pikëpamja e qëndrueshmërisë së sektorit bankar, në kushtet ku tregjet financiare ndërkombëtare vuajnë ende pasojat e krizës së likuditetit dhe financimi i nevojave për likuiditet nga bankat-mëma mungon ose është më i shtrenjtë. Vihet re gjithashtu, se deri në dhjetor 2007 kriza financiare ndërkombëtare nuk ka shkaktuar probleme likuiditeti në sektorin bankar shqiptar. Raporti i mbulimit të detyrimeve afatshkurtra me aktivet likuide, mbetet gjithashtu në nivele të mira.

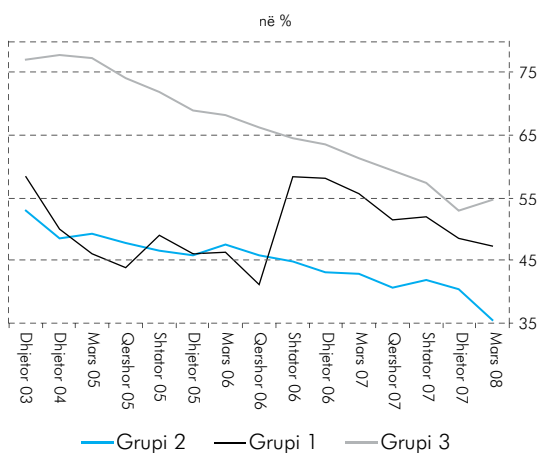
Kthimi nga aktivet për sistemin bankar (grafik 42) përgjatë vitit 2007 ka rezultuar në nivele të larta, duke shfaqur një prirje rritëse gjatë vitit 2007, megjithë përkeqësimin e portofolit dhe rritjen e aktiveve të sektorit bankar. Në tremujorin e parë të vitit 2008 vihet re një rënie e konsiderueshme e këtij treguesi në nivelin 1.28 për qind, që i dedikohet si rënies së fitimit ashtu edhe rritjes së qëndrueshme të totalit të aktiveve. Për grupet e bankave sipas madhësisë së aktivitetit, raporti është rritur në mënyrë të qëndrueshme për bankat e grupit G3. Për bankat e G2, ky raport shfaq një prirje rënëse që prej tremujorit të tretë të vitit 2007 (grafik 43), për shkak të të njëjtave arsye që u përmendën më sipër.

Grafik 39. Aktive likuide ndaj totalit të aktiveve për sistemin bankar në %.

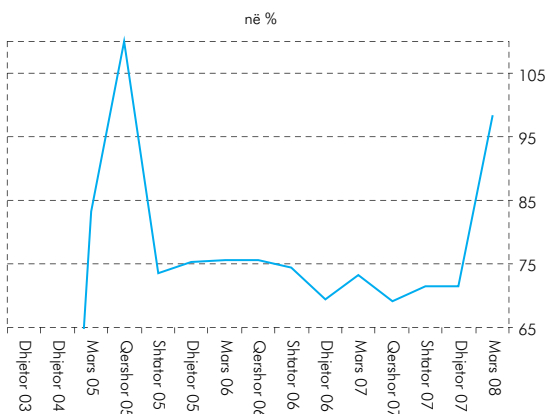
Burimi: Banka e Shqipërisë dhe DSF.

Grafik 40. Aktive likuide ndaj totalit të aktiveve për grup-bankat sipas madhësisë së aktivitetit.

Burimi: Banka e Shqipërisë dhe DSF.

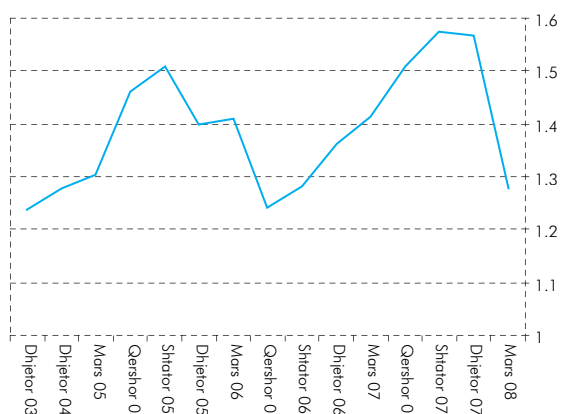
Grafik 41. Aktive likuide ndaj detyrimeve afatshkurtra për sistemin bankar.

Burimi: Banka e Shqipërisë dhe DSF.

Grafik 42. Kthimi nga aktivet për sistemin bankar.

Kthimi nga aktivet (RoA) - të ardhurat neto ndaj aktive totale mesatare, bazë vjetore në %

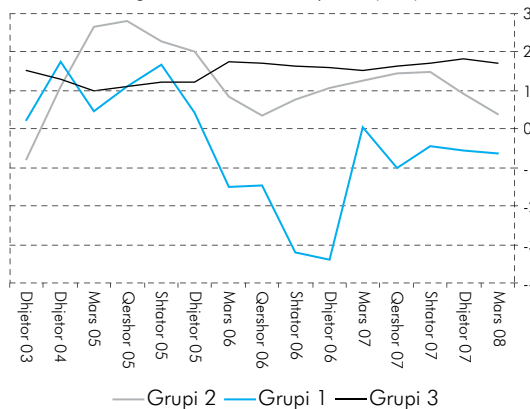

tremujor

Burimi: Banka e Shqipërisë dhe DSF.

Grafik 43. Kthimi nga aktivet për grupbankat sipas madhësisë së aktivitetit.

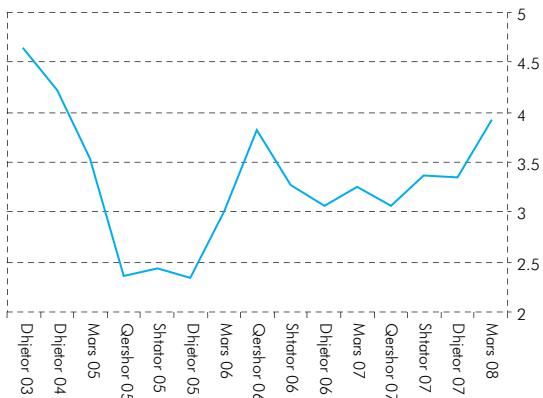
Kthimi nga aktivet me bazë vjetore (RoA) në %

Burimi: Banka e Shqipërisë dhe DSF.

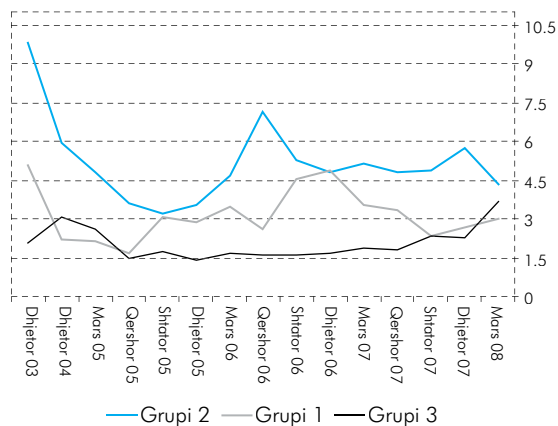
Grafik 44. Huatë me probleme bruto ndaj huave totale për sistemin bankar.

në %

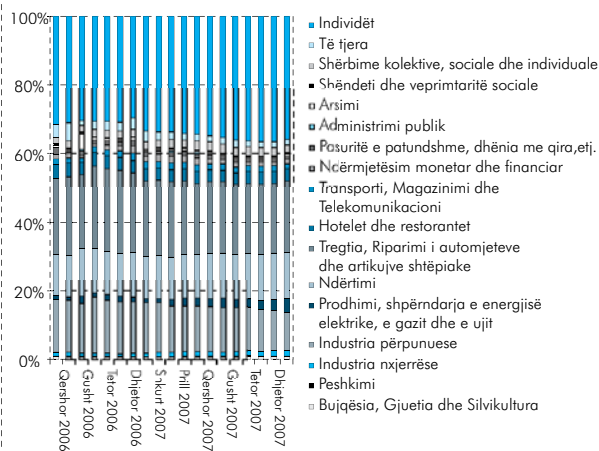
Burimi: Banka e Shqipërisë dhe DSF.

Grafik 45. Huatë me probleme ndaj huave totale për grup-bankat sipas madhësisë së aktivitetit në %.

Burimi: Banka e Shqipërisë dhe DSF.

Grafik 46. Shpërndarja e huave sipas sektorëve të industrisë.

Burimi: Banka e Shqipërisë dhe DSF.

4.4 TREGUES TË TË ARDHURAVE DHE TË SHPENZIMEVE

Me uljen e levës financiare, kostoja e huamarrjes për sistemin bankar mbetet relativisht e ulët. Rezultati financiar është pozitiv prej një kohë të gjatë, dhe paraqet një burim të qëndrueshëm të rritjes së kapitalit dhe të zgjerimit të veprimtarisë. Sektori bankar ka një varësi të theksuar ndaj të ardhurave nga interesi, për shkak të përqendrimit të investimeve të sektorit bankar në letra me vlerë e kredi, dhe për shkak të konkurrencës së pamjaftueshme. Kjo varësi pritet të vazhdojë edhe në të ardhmen e parashikueshme, për sa kohë ekziston kërkesa për kredi dhe hapësira për dhënien e saj nga sektori bankar. Varësia ndaj të ardhurave nga interesi e bën sektorin bankar të ndjeshëm ndaj faktorëve që mund të shkaktojnë një ngadalësim të rritjes së kredisë ose të mbledhjes së depozitave. Për këtë arsye, duhet të synohet zgjerimi i burimit të gjenerimit të të ardhurave, kryesisht nëpërmjet zgjerimit të produkteve bankare dhe përmirësimit të cilësisë së shërbimit.

Marzhi i interesave ndaj të ardhurave bruto për sistemin bankar (grafik 47), ka patur një prirje rritëse gjatë vitit 2007 dhe në fund të tremujorit të parë të vitit 2008, duke kapur nivelin 100 për qind. Gjatë vitit 2007, treguesi është luhatur për shkak të rritjes së provigjionimeve për huatë me probleme. Në tremujorin e parë të vitit 2008, vihet re një rritje më e lartë e të ardhurave nga interesat (10 për qind), në krahasim me të ardhurën bruto (2 për qind). Faktorët që mund të kenë ndikuar janë ulja e levës financiare dhe rritja e provigjioneve, për shkak të përkeqësimit të portofolit të kredisë. Ndërkohë diferenca midis normave të interesit për të gjitha valutat është ulur ndjeshëm, në tremujorin e parë të vitit 2008.

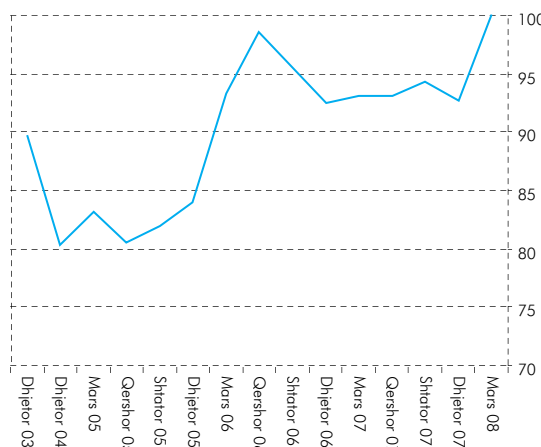
Ulja e mëtejshme e normave të interesit për monedhën amerikane nga ana e FED, do të rrisë diferencën me normën e interesit të lekut dhe do të mbështesë më tej dhënien e kredisë në këtë valutë. Financimi i zgjerimit të kredisë në valutë

nga banka të veçanta, mund të ndeshte vështirësi, në kushtet e një rënijeje të mundshme të dërgesave financiare nga emigrantët dhe të një rritjeje të konkurrencës për grumbullimin e depozitave. Për këtë arsye, bankat do të detyroheshin të ruanin nivelet ekzistuese të normave të depozitave në valutë, duke qenë se depozitat në valutë janë mënyra kryesore e financimit të kredisë në valutë. Përndryshe, disa nga bankat mund t'i drejtoheshin huamarrjes nga grupi për fonde në valutë që kanë interesa të ulët. Por duhet thënë që megjithë situatën e vështirë të likuiditetit në tregjet ndërkombëtare financiare, në sajë të prezencës së presioneve të vazhdueshme inflacioniste, ulja e normave bazë të interesit për valutat e tjera kryesore ka më pak të ngjarë të ndodhë. Në këtë mënyrë, efekti i këtyre lëvizjeve të normave të interesit, në nxitjen e kreditimit në valutë në vendet në zhvillim, do të jetë më i zbutur.

Për grupet e bankave sipas madhësisë së aktivitetit vihet re se rritja e raportit të marzhit të interesave ndaj të ardhurave bruto (grafik 48) në tremujorin e parë të vitit 2008, ka qenë më e lartë për grupin G2.

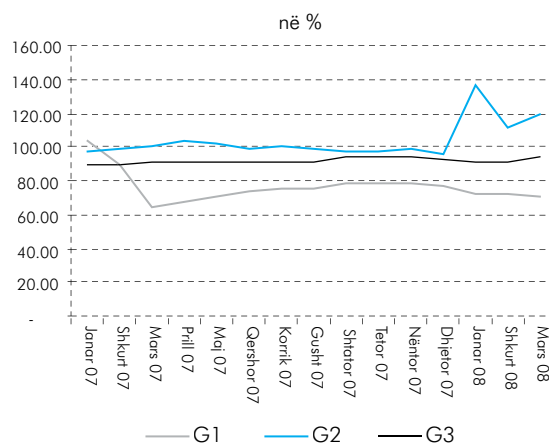
Raporti i "shpenzime jo për interesa" ndaj "të ardhurat bruto" (grafik 49) ka patur një prirje rënëse gjatë gjithë vitit 2007, duke reflektuar një ekspozim në rënie ndaj rrezikut operativ. Megjithatë, gjatë tremujorit të parë të vitit vihet re një rritje e lartë e këtij raporti, veçanërisht për bankat e G2, e cila i dedikohet kryesisht rritjes së provigjoneve për shkak të përkeqësimit të portofolit të kredisë.

Grafik 47. Marzhi i interesave ndaj të ardhurave bruto për sistemin bankar në %.

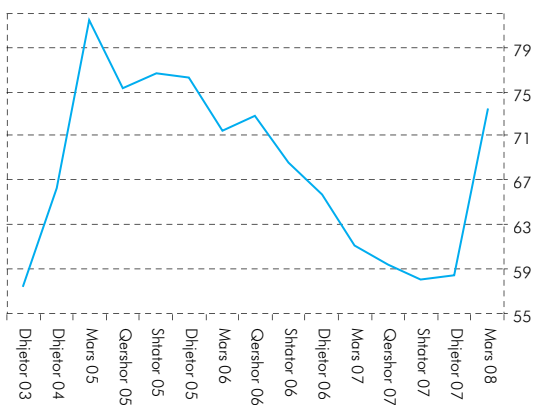
Burimi: Banka e Shqipërisë dhe DSF.

Grafik 48. Marzhi i interesave ndaj të ardhurave bruto për grup-bankat sipas madhësisë së aktivitetit.

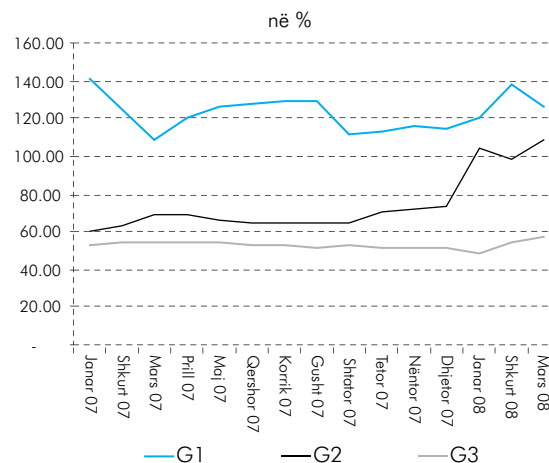
Burimi: Banka e Shqipërisë dhe DSF.

Grafik 49. Shpenzime jointeresi ndaj të ardhurave bruto për sistemin bankar në %.

Burimi: Banka e Shqipërisë dhe DSF.

Grafik 50. Shpenzime interesi ndaj të ardhurave bruto për grup-bankat sipas madhësisë së aktivitetit.

Burimi: Banka e Shqipërisë dhe DSF.